
Nordiske Udkast

Tidsskrift for kritisk samfundsforskning – Årgang 52, nr. 2

Det intense liv

Redaktionelt forord

Torben Bechmann Jensen

Institut for psykologi, Københavns Universitet

Anja Hvidtfeldt Stanek

Institut for psykologi, Syddansk Universitet

Det intense liv

Det er både overskriften på indledningen til dette forord til Nordiske Udkast nr. 2024/2, og det som de forskellige bidrag i dette nummer handler om. "Det intense liv" kan perspektiveres på utallige måder.

I forbindelse med den historiske udvikling af f.eks. fødevarer har teoretikere talt om en udvikling fra mere basale afgrøder og naturressourcer, som op igennem især industrialiseringen er blevet stadig mere koncentrerede, raffinerede og forfinede. At man har været i stand til at koncentrere f.eks. sukker, salt, alkohol, proteiner osv. med andre ord, at fødevarer i stadig større dele af verdenen er blevet kondenserede og koncentrerede på en måde, så de både er lokkende og umiddelbart tilfredsstillende, men som samtidig indeholder farer i form af risici for overvægt, hjerte-karsygdomme mv. Pointen hos f.eks. Lionel Tiger ("Jagten på nydelse" 1992) er, at vi igennem hårdt arbejde har været i stand til at intensivere de smage og stoffer, som både er nødvendige for kroppen og som samtidig kan være nydelsesfulde. Dette indeholder en dobbelthed: At raffineringen eller koncentrationen af smage og stoffer både er tillokkende, men samtidig – fordi de netop er så intensiverede – kan være truende for helbredet.

Fra et fokus på fødevareudviklingen i særligt den vestlige del af verden igennem de sidste par århundreder og den forædling eller udvikling, der er sket her, kan man se på de bestræbelser, som mennesker gør sig i f.eks. arbejdsliv, familieliv og relationsmæssigt i det hele taget, og overveje om der kan trækkes paralleller.

Siden 1980'erne har en del socialforskere søgt at beskrive en udvikling med stigende krav samfundsmæssigt, relationelt og individuelt: Thomas Ziehe blev kendt for sit fokus på en narcissistisk og altså selvoptaget ungdom. Anthony Giddens satte i gennemgangen af det postmoderne samfund lys på selvet som et refleksivt projekt gående ud på at

opretholde sammenhængene, men samtidig konstant at revidere sine biografiske fortællinger og dermed udvikle en positiv selvbiografi. Ulrich Beck beskæftigede sig med risikosamfundet, som en fortælling om at samfundsudvikling og individualisering indebærer såvel muligheder for vækst, udvikling og tryghed, men samtidig også indeholder uoverskuelig utryghed og større risici. I de sidste par årtier har f.eks. Hartmut Rosa beskrevet hvordan fremmedgørelse nu viser sig gennem en stigende acceleration i et højhastighedssamfund. Rosa søger heroverfor at pege på resonans og åndeligt engagement, som en slags individuel mulighed.

Uagtet om sammenligningen kan virke lidt hurtig, har samfundsteoretikere gennem de sidste mange år søgt at beskrive og analysere en samfundsudvikling, der bevæger sig stadigt mere koncentreret og hastigt, og hvor subjekterne i samme bevægelse øger deres koncentration på enten sig selv, egen udvikling eller projekter, som en måde at raffinere eller intensivere opmærksomhed og aktivitet.

Børn, unge og familier er emner, som ofte adresseres for at undersøge og analysere såvel individers liv samt de strukturer og institutionelle sammenhænge hvori udviklingens betingelser og muligheder viser sig. Det kan både handle om relevans, men måske også om, at børn, unge og familier er ulig nemmere end andre udsnit af befolkningen at undersøge i og med, at de ofte befinder sig i tilknytning til institutionelle rammer. I lang tid har vi desuden medie- og forskningsmæssigt diskuteret hvordan ungdomslivet er mere eller mindre krævende, om mistrivslen breder sig eller hvordan de opvoksende generationer håndterer de udfordringer, de stilles overfor.

Selv Kong Frederik nævner ungdommen i sin første nytårstale ved at sige: ”De er modige i mine øjne – fordi de tør vise sårbarhed og ser det som en styrke”! Uanset om sårbarheden bæres med oprejst pande eller ligefrem fremstilles og eventuelt ”dyrkes” som en styrke kan udtalelsen og optagetheden af det stærkt voksende antal unge (og andre) som tildeles diagnoser fra forskellige sider og hvor mistrivslen påpeges, aflæses som en indikation på en forøget intensivitet og måske også som en optagethed af det enkelte subjekts udfordringer og forsøg på at håndtere disse.

Dette nummer af Nordiske Udkast handler på flere måder om intensitet, engagement eller intensive sider ved livet.

I artiklen Samfundet har taget mig fremstiller Laura Gilliam et figurationsperspektiv på intensivt minoritetsforældreskab blandt andengenerationsminoritetsdanske forældre. I sammenligning med førstegenerationsminoritetsdanske oplever disse at de er mere engagerede i deres forældreskab og deres børns skolegang og at de herigennem føler sig mere intimt formet af det danske samfund. Gilliam arbejder med Norbert Elias' figurationsteori for at belyse ændringer og nuværende kendetegn ved forholdet mellem stat,

skole, børn og forældre. Hun undersøger det net af indbyrdes afhængighed, der viser sig imellem andengenerationsforældrene og stat-skolefigurationen. I første omgang som børn og siden som forældre viser det sig at være både nødvendigt, men også meningsfuldt at engagere sig i det ”intensive” forældreskab ved at nærme sig og påtage sig rollen som kulturformidlere ift. førstegenerationsforældrene.

Jesper Stilling Olsen og Martin Treumer Gregersen er forfattere til artiklen: Elitesportsforældre som intensiv forældrestil – et etnografisk studie af hvordan forældre samstemmer opdragelse i to danske elitefodboldklubber. Ud fra et etnografisk studie har forfatterne undersøgt hvordan forældre til fodboldtalenter i alderen 15-18 år indgår i en særlig form for forældreskab, der opstår omkring danske elitefodboldklubber. Opdragelsesstilen undersøges som samstemt imellem forældre og fodboldklub og viser at der er forskel på hvor godt det formås at samstemme opdragelsen for så vidt angår den sportslige del og en samtidig deltagelse i en ungdomsuddannelse over for opgaven med at udvikle ”hele” idrætsmennesker. Den del af opgaven, som omhandler at danne et ”helt menneske” påhviler alene forældrene samtidig med at mulighederne for at løfte opgaven begrænses af børnenes indgåen i elitesportsverdenen.

Den digitalt engagerede gravide er skrevet af Martin Lindhardt, Emma Balslev Brandborg, Camilla Vesterager Hansen og Anne Bentzen Nielsen. Artiklen er baseret på en interviewundersøgelse med gravide kvinder og har med et socio-materielt perspektiv fokus på, hvordan gravide kvinder gør brug af et stigende antal tilgængelige apps, der tilbyder sundhedsinformation om graviditet, dennes forløb og udvikling. Det fremhæves hvordan brugen af apps synes at understøtte idealet om at den enkelte borger tager ansvar for egen sundhed ved løbende at søge information herom. Brugen af apps afstedkommer såvel en fornemmelse af tryghed, men giver ligeledes nye bekymringer. Tilstedeværelsen af apps åbner mulighed for mange informationer, men ses i artiklen også som noget, der fordrer et løbende og hverdagsligt engagement og intensiverer således opmærksomheden på graviditeten på godt og ondt.

I den sidste artikel af Line Lerche Mørck, Svenn Pertersen, Maja Baunbjerg og Christian Styrbæk Kensmark spiller det øgede engagement blandt borgere i Hillerød Kommune også en rolle. I Artiklen Hillerød-modellen, brobygning, netværk og fællesskaber arrangeret som (SSP-)samarbejde er der tale om en analyse og diskussion af hvordan man arbejder med en helhedsorienteret forebyggelse igennem en lokalforankret og fællesskabende praksis. I artiklen, der udspringer af et årelangt praksisforsknings-projekt med deltagelse af forskere, praktikere og entreprenører, sættes fokus på hvordan SSP i Hillerød både kan opretholdes som en legitim del af SSP-samarbejdet og samtidig være et brobyggende, netværksbaseret og lokalt alternativ hertil i samskabelse med andre aktører; deltidsansatte og frivillige. Gennem cases vises i artiklen, hvordan der fra magtfulde

positioner der lokalt anerkendes kan udvikles en lokalkultur og ”transformativ kollektiv samskabelse”, der kan engagere udsatte børn, unge og deres familier.

Samlet set giver de fire artikelbidrag i dette nummer af Nordiske udkast forskellige og måske alligevel beslægtede perspektiver på hvordan livet leves og understøttes af mennesker i forskellige hjørner af tilværelsen. Fra at være gravid med et intensiveret fokus på egen og det kommende barns sundhed og normalitet, til etniske minoriteters begrundede tilnærmelse af herskende idealer for deres børns opvækst og andre forældres forsøg på at favne såvel elite- som normaludvikling hos deres opvoksende børn. Endelig tilbyder det sidste bidrag indsigt i hvordan det at bryde strukturer og rammer mhp. at kunne rumme den enkelte unge og måske dennes families udvikling i et socialt system, kan foregå – gennem en intensiveret, fleksibel og mangfoldig løsning.

De store spørgsmål – om en samfundsudvikling med stadigt stigende krav om effektivitet, performance og succes samt de samtidige forsøg på at lykkes individuelt, som individ, i en familie, inden for en idrætsklub eller i lokalsamfundet – vidner om, at vi gør os umage. Umage for at komme igennem og eventuelt optimere (egne) muligheder for at lykkes.

Det spørgsmål som står tilbage er, om vi i intensiveringen i vores individuelle dagligdag formår at håndtere den intensivering, der sker i kravene om hastighed, kompetence og succes. Om vi har blik for hvordan kondenseringen, det stigende engagement eller intensiveringen også, som det har været tilfældet med fødevareforædlingen, indeholder en dobbelthed i både at være nødvendig og måske tillokkende, men samtidig indebærer en fare eller risiko for at der fokuseres og satses for ensidigt?

Der er, som det ofte er med samfundsmæssige studier, ingen klare svar. Men der er samtidig vigtige spørgsmål at stille og som igennem de 4 artikler bliver stillet eller i hvert fald belyst for os som læsere at tage stilling til.

Ulrich Beck skrev i risikosamfundet i 1982 om det brændende ønske man som subjekt kunne have om at kunne skille sig ud, være noget særligt og muligvis unikt i en verden, som et langt stykke hen ad vejen er præget af en større og større standardisering. På tærsklen til 2025 kan man overveje om udviklingen egentlig er ny eller om der i højere grad er tale om at udviklingen antager nye former og bevægelser. At standardiseringen eller ensgørelsen af (arbejds-)markedet igennem de samme varer, de samme butikker, de samme producenter – uden at nævne private magtmonopoler som ”tech”- og medicinalindustrien eller de standardiserede krav til uddannelsesinstitutioner, fra professionsuddannelser til universiteter, sætter sig stadig mere igennem sideløbende med, at vi hver især eller inden for mindre enheder anstrenger os i stadigt stigende grad for (forhåbentligt) at kunne gøre og være en forskel.